

L'ARXIU DEL VEGUER DE BARCELONA

Jaume Codina i Vilà

Textos
i documents

L'any 1974 l'Institut Municipal d'Història de Barcelona, aleshores dirigit per l'historiador Jaume Sobrequés, va organitzar un "Curs d'introducció metodològica a la història de Catalunya a través dels fons documentals de l'Institut Municipal d'Història". Les sessions van tenir lloc a la seu del mateix Institut, la Casa de l'Ardiaca. Una d'elles va anar a càrrec meu sota el tema "L'arxiu de la vegueria i del corregiment i la historiografia de les poblacions de l'àrea barcelonina". En Sobrequés me la va encarregar, atès que, pel que sembla i segons va dir, jo era el millor coneixedor -en aquells moments- de l'esmentat arxiu. Cal aclarir que aleshores l'arxiu esmentat no es trobava encara a ca l'Ardiaca ni tampoc no estava obert a la consulta pública, sinó que era en vies de classificació a càrrec de l'arxiver Josep Serra i Rosselló a l'ingent dipòsit documental que l'Ajuntament de Barcelona tenia -i encara té- a l'antic hospital de la Santa Creu, al cantó de migdia o del carrer de l'Hospital. Jo gaudia d'una autorització especial del temps d'en Duran i Sanpere, concedida en atenció al fet que, per motius professionals, només disposava dels dissabtes a la tarda, quan l'horari general d'atenció al públic romania tancat. Estudiar el fons de l'Hospital em limitava a *només* la paperassa que hi havia. Un cop a dins, el primer que vaig fer va ser bandejar aquest *només*, tant era el volum documental. M'hi vaig passar anys anant-hi cada tarda de dissabte. No hi havia encara fotocòpies. Les atencions del senyor Serra Rosselló envers la meua persona no les podré pagar mai.

L'arxiu del Veguer no solament és fonamental per a l'estudi i coneixement de Barcelona, sinó de les poblacions que comprenia la vegueria i, des del segle XVIII, el corregiment, quan la justícia baronial baixa i la reial creix. A l'esmentada sessió del curs de referència vaig repartir entre els assistents un full, el contingut del qual reproduïxo (sense els encapçalaments) perquè crec que pot ser útil al

lector. He d'advertir que en l'actualitat l'arxiu del Veguer ha estat traslladat a ca l'Ardiaca i es troba en vies d'una nova ordenació a càrrec de l'arxiver i historiador Joan F. Cabestany.

En realitat aquest quadre és molt perfectible. Però ara i aquí el que m'interessa és assenyalar que, amb totes les seves imperfeccions i mancances, és vàlid per a la comarca del Baix Llobregat (llevat del seu extrem nord: Olesa, Esparreguera, Collbató i Abrera pertanyien a unes altres demarcacions). On el quadre posa Barcelona pot entendre's quasi sempre la vegueria o corregiment, tant referit als pobles reialencs com als baronials.

Em cenyiré només a una de les seccions que considero de més interès: la dels processos judicials. A títol d'exemple hi tenim, entre d'altres, els següents temes d'estudi comarcal i local:

1) El convuls període de la fi del segle XVII i començaments dels XVIII, quan la gent tornava a dirimir les diferències amb l'arma a la mà com cent anys abans en temps del bandolerisme. (Vegeu entre 1680 i 1725 els escriptors Josep Ferrer, Josep Huguet, Francesc Roig i Francesc Busquets).

2) La formació de la guerrilla: contrabandistes, lladres, combatents, facciosos, segons el temps, a partir de l'última dècada del segle XVIII i fins a la primera guerra carlina. Operaven en bandes per tot el Baix Llobregat amb poder i intimidació, amos dels pobles. (Vegeu els escriptors Ramon Font i Rojas i Salvador Fochs i Broquetas).

3) La primera desamortització, del temps de Carles IV, tan poc coneguda i estudiada. Quan hi havia reclamació -i l'Església en formulava per principi- hi havia plet. Els processos segueixen

TEMES D'ESTUDI	SECCIÓ
Metodologia general.	Empares.
Transició del feudalisme al capitalisme a Barcelona.	Totes.
Formació del capitalisme a Barcelona.	Totes.
Capital comercial i capital industrial a la Barcelona del S. XVIII.	Processos.
L'arrencada industrial de Barcelona.	Empares. Processos.
Urbanisme i construcció a Barcelona.	Llicències d'obres.
Béns immobles barcelonins.	Escriptures de terç.
El corregiment de Barcelona a la sortida de la guerra de Successió.	Judicials.
Política sanitària i contraban a les platges barcelonines durant el S. XVIII	Judicials.
Refugiats polítics de la Revolució Francesa al corregiment de Barcelona.	Judicials.
El corregiment de Barcelona i la Guerra Gran contra França.	Judicials.
Els gremis barcelonins i l'administració borbònica.	Judicials.
Els gremis barcelonins set-centistes i la llibertat de comerç.	Processos.
Alteració social a Barcelona el 1697 i el 1705.	Crides. Processos.
Costums i moralitat a la Barcelona del set-cents.	Processos.
Església i desamortització a Barcelona en temps de Carles IV. Process.,	Judicials.
Metges, cirurgians i apotecaris: processos del segle XVIII.	Processos.
Agricultura i ramaderia a Barcelona, ss. XIII al XX.	Processos.
Política hidràulica a Barcelona al S. XVIII.	Processos.
Localitats del corregiment de Barcelona.	Proces., Judicials.

fins a la subhasta de les finques i l'adjudicació als nous amos. (Vegeu els escriptors Ramon Cortés i Sort, Josep Ignaci Lluch, Ignaci Martí i Vidal i Ramon Font de la Vall i Rojas).

4) Les ocupacions dels pobles, sobretot de la dreta del riu, per les tropes franceses de Napoleó: Gavà, Viladecans, El Prat, Sant Vicenç dels Horts, Sant Andreu de la Barca, ... Destaca, d'aquesta última població, la peça dels autos formats entre 1811 i 1821 contra Josep Vendrell, àlies "Butxaques", veí de Sant Andreu, a denúncies dels rectors i ajuntaments del Baix Llobregat per violències comeses per Vendrell durant la guerra, comissionat pel futur general Manso per al cobrament de la contribució de l'anomenat Novè Decimal. Aquest procés consta de 289 folis. (Vegeu, pel mateix l'escriptor Manuel Thomàs i Mitjavila, després Salvador Fochs i Broquetas; per a la resta, els escriptors Ignaci Marfà i Vicenç Simón i Llovet).

5) Els inicis i primers temps dels canals de reg de la comarca: el de la Infanta i el de la Dreta. (Vegeu els escriptors Salvador Fochs i Broquetas i Benet Lafont).

Són només cinc caps de brot. Avui, la classificació per caps en lligalls és més perfecta i precisa i permet de localitzar més fàcilment el document buscat. Demà, algú en confeccionarà l'índex per localitats. Mentrestant, cal capbussar-se en l'època respectiva i amarar-se'n. És un procediment un xic coercitiu, si voleu, però altament alligonador. La història, aquesta "evidència ambivalent i enigmàtica" (l'expressió és d'E. P. Thompson, recentment recordada per Josep Fontana a *La història després de la fi de la història*) imposa els seus correctius i atorga compensacions. Com més endins del paper, més endins de la història.